

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus: riik ei saa sidefirmade kogutud andmeid kuritegude uurimiseks välja nõuda

---

Riigikohus: riik ei saa sidefirmade kogutud andmeid kuritegude uurimiseks välja nõuda

18. juuni 2021

Riigikohus otsustas, et kuritegude uurimiseks ei või küsida telefoniside andmeid, mida sideettevõtted peavad säilitama, sest Eestis kehtiv andmete laussäilitamise ja kasutamise kord on vastuolus Euroopa Liidu õigusega. Õigusvastaselt säilitatud andmete väljanõudmisega rikutaks ka Eesti põhiseadusega tagatud õigust eraelu puutumatusele.

Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi tänase otsuse põhjal pole prokuratuuril ja kohtul õigust teha sideettevõtetele päringuid, et saada kuritegude uurimiseks telefonide kõneliikluse ja asukohaandmeid, mida talletatakse elektroonilise side seaduse alusel süüteomenetluse huvides. Tõendina tohib erandjuhul kasutada ainult andmeid, mis on välja küsitud enne Euroopa Kohtu eelmise aasta 6. oktoobri otsust kohtuasjas *La Quadrature du Net* [1].

Selle otsusega kinnitas Euroopa Kohus, et sideandmete üldine ja vahet tegemata ennetav säilitamine on vaatamata mitme liikmesriigi, sealhulgas Eesti, argumentidele vastuolus EL-i eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitleva direktiiviga. See on nii hoolimata andmete juurdepääsule seatud tingimustest. Seega ei too probleemile lahendust ka Riigikogus arutusel olev seadusemuudatus [2], millega läheb sideandmete nõudmiseks lubade andmise õigus prokuratuurilt kohtule.

Kolleeegium leiab, et alates 7. oktoobrist 2020 tuleb õigusvastaselt säilitatud andmete kasutamisega põhjustatud eraelu puutumatuse rikkumist pidada tahtlikuks ja oluliseks – olenemata sellest, kas loa andmete saamiseks väljastas prokuratuur või kohus. Andmete kasutamine kriminaalmenetluses on välistatud seni, kuni nende säilitamist ja kasutamist puudutavad Eesti seadused on viidud kooskõlla Euroopa Liidu õigusega.

Riigikohus märgib, et see otsus ei puuduta telefoni kasutaja identiteedi päringuid ega jälitus- ja julgeolekuasutuste ligipääsu sidevõrgule seaduses sätestatud tingimustel. Samuti on sideettevõtte kliendil võimalik välja küsida teda ennast puudutavaid andmeid ja edastada need õiguskaitseasutustele.

Kolleeegium leiab, et enne 7. oktoobrit antud prokuratuuri lubade alusel hangitud andmeid võib teatud tingimustel siiski tõendina kasutada. Muu hulgas tuleb arvesse võtta tõendi kogumisega kaasnenud rikkumise laadi ja ulatust, kuriteo raskust, kannatanute või avalikkuse huvi ning seda, kas sama sisuga tõendi oleks võinud saada ka ilma rikkumiseta. Ühtlasi tuleb analüüsida, kas õigusvastase eraellu sekkumisega inimesele tekitatud kahju tuleks mingil moel heastada, näiteks rikkumist tunnistades, karistust kergendades või menetluskulusid vähendades.

Euroopa Kohtu praktika järgi saab säilitatud sideandmetele juurdepääsu lubamist põhjendada eeskätt raske kuritegevuse vastu võitlemisega. Eesti õiguses pole raske kuriteo mõistet seni määratletud. Riigikohtu

hinnangul saab pidada raskeks peamiselt esimese astme kuritegusid.

Samas võib sõltuvalt asjaoludest olla raske ka teise astme kuritegu, kui seda iseloomustavad näiteks korduvus, süstemaatilisus, toimepanijate paljusus ja kannatanute suur hulk ning seadus näeb selle eest maksimumkaristusena ette viieaastase vangistuse või on tegu toime pandud sidevahendi kaudu. Kolleegium rõhutab, et kuriteo hindamist raskeks tuleb igal üksikjuhul eraldi põhjendada.

Riigikohus märgib, et rikkumised sideandmete kasutamisel ei anna alust juba jõustunud kohtuotsuste uueks läbivaatamiseks. Ühelt poolt on see oluline õiguskindluse ja õiguskaitseüsteemi toimepidevuse tagamiseks. Teisalt saab kriminaalasjas teistmise aluseks olla üksnes mõni uus faktiline asjaolu, mitte seaduses või kohtupraktikas toimunud muudatus.

Rikkumine hüvitati õigusabikulude riigi kanda jätmisega

Riigikohtu tänane otsus käsitleb mitmes varguses, arvutikelmuses ja kaassüüdistatavate ähvardamises süüdistatud Helyse Kuusmaa (endise nimega Karu) kriminaalasja. Maa- ja ringkonnakohus tunnistasid ta kuritegudes süüdi, tuginedes muu hulgas sideettevõtjalt saadud andmetele. Kuid Kuusmaa kaitsja kaebust arutanud Riigikohtul tekkis kahtlus, et nende andmete kasutamine võib olla vastuolus EL-i õigusega. Seetõttu esitas kriminaalkolleegium 2018. aastal eelotsuse taotluse [3] Euroopa Kohtule, mis langetas otsuse tänavu 2. märtsil [4].

Riigikohus leiab, et sideandmete kasutamine polnud selles kriminaalasjas põhjendatud, sest prokuratuur küsis liiga palju andmeid ega selgitanud oma lubades nende kasutamise vältimatut vajalikkust. Samas piisas Kuusmaa süü tuvastamiseks teistest asjas kogutud tõenditest, mistõttu jäeti tema süüditunnistamine ja karistuseks mõistetud vangistus muutmata.

Kuna kolleegiumi hinnangul sekkuti sideandmete alusetu kasutamisega õigusvastaselt Kuusmaa eraellu, jäetakse rikkumise heastamiseks riigi kanda 1403 eurot õigusabikulusid, mille maakohus oli süüdistatavalt välja mõistnud.

Riigikohtu otsusegasaab tutvuda siin[5].

Arno Pöder
pressiesindaja
Riigikohus
55 637 043

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-riik-ei-saa-sidefirmade-kogutud-andmeid-kuritegude-uurimiseks-valja-nouda>

Lingid

[1] <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=232084&doclang=EN>

[2] <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/69f4f636-076c-487f-93c2-3827044cfb50/Kriminaalmenetluse%20seadustiku%20muutmise%20seadus>

[3] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=1-16-6179/85>

[4]

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=4B6923E0FAC256FA06BF2302EE4D0A77?text=&>

[5] <https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=1-16-6179/111>